

АСИМЕТРІЯ ЗБРОЙНОЇ БОРОТЬБИ: РАДЯНСЬКО-АФГАНСЬКА ВІЙНА 1979–1989 РР.

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто приклади використання асиметричних засобів війни під час радянсько-афганського військового конфлікту 1979–1989 рр.

Ключові слова: СРСР, Афганістан, війна, 1979-1989 рр., битви, події, асиметрична війна

Abstract

Examples of the use of asymmetric means of war during the Soviet-Afghan military conflict of 1979–1989 are considered.

Keywords: USSR, Afghanistan, war, 1979-1989, battles, events. asymmetric warfare

Вступ

Радянсько-афганська війна 1979–1989 рр. стала однією з найбільш трагічних сторінок в історії Афганістану. Її перебіг та значення виходили далеко за межі локального військового конфлікту, зігравши велику роль у тогочасній глобальній політиці. Війна залишила глибокі соціальні, політичні та економічні наслідки для країни, які відчущуються і сьогодні. Збройна боротьба населення Афганістану із державою, що мала фактично необмежені військові ресурси, наочно продемонструвала ефективність використання асиметричних засобів війни. Саме симетрія відіграє виняткову роль у війнах і визначається тріадою: озброєння, воєнне мистецтво і природа збройної боротьби. Тому зосередження уваги на питаннях створення асиметричної переваги є суттєвою основою для вибору шляхів підготовки будь-якої держави до військових дій та їх успішного ведення [1, с. 28]. В умовах нинішнього воєнного протистояння України з росією, коли військово-технічна допомога країн Заходу є вкрай обмеженою, саме широке використання асиметрії дозволить схилити шальки терезів на українську користь. Отже, вивчення досвіду радянсько-афганської війни є дуже актуальним.

Результати дослідження

У 1978 р. в Афганістані спалахнула комуністична революція, яка визначила подальший розвиток країни. Дві комуністичні групи Партія Лейли та Партія Піромуддін утворили альянс і стали відомі як Партія Халка, що в перекладі означає «Людина». Прийшовши в квітні 1978 р. до влади, партія Халка встановила свій режим під керівництвом Нур Мухаммада Тараккі. Він відзначався радикальними соціалістичними заходами, включаючи колективізацію сільськогосподарських земель. Ці реформи викликали супротив з боку консервативних сил та мусульманських релігійних лідерів. Більшу частину населення обурювали запроваджене режимом обмеження релігійних свобод та запущений процес секуляризації традиційного суспільства.

У серпні 1978 р. Радянський Союз, сприяючи комуністичним перетворенням в Афганістані, надав режиму значну підтримку. На тлі зростаючих опозиційних настроїв суспільства Тараккі звернувся до Москви по військову допомогу. СРСР розпочав відправлення до країни військ та консультантів для підтримки афганського уряду. Таким чином, військове угруповання, яке офіційно називалося Обмеженим контингентом радянських військ, опинилося безпосередньо втягнутим у громадянську війну в Афганістані на боці правлячого режиму [2, с. 153]. У конфлікті взяли також участь збройні сили уряду Демократичної Республіки Афганістан (ДРА) і збройна опозиція (моджахеди, або «душмани»). Боротьба точилася за встановлення повного політичного контролю над афганською територією. У цьому протистоянні моджахедів підтримували

американські військові експерти, члени НАТО та пакистанський спецназ. Далі в запропонованому контексті висвітлення теми ми охарактеризуємо основні битви в афганській війні:

Битва за Саланг. Це – назва гірського перевалу, в районі якого в 1980 р. радянські війська розпочали бойові дії з метою встановлення контролю над стратегічно важливим шляхом. У цій битві радянські окупанти несподівано для себе зіткнулися з шаленим опором з боку афганських повстанців. Останні вдало використовували тактику ведення війни в гірській місцевості, в якій ворог не мав можливості сповна використати свою колосальну технічну перевагу. В ході боїв радянські військові колони часто ставали легкою здобиччю для моджахедів, зазнаючи великих втрат.

Битва за Пангшірі стала ключовим етапом радянсько-афганської війни. Тривала вона з 1980 по 1986 рр. У цій долині розкрив свій військовий талант легендарний повстанський лідер Ахмад Шах Масуд. Під його керівництвом афганські повстанці майстерно використовували гірську місцевість для атак на «советів», блискавично обходячи їх з флангу в надзвичайно складних гірських умовах. Отримуючи військову допомогу від США та Пакистану, панширські повстанці успішно вражали переносними зенітно-ракетними комплексами (зокрема, «stinger») радянські ударні гелікоптери [3]. Успішно застосовані афганцями асиметричні методи боротьби з озброєним до зубів супротивником стали взірцем як для самих повстанців в інших зонах бойових дій проти Радянського союзу, так і для військової думки багатьох держав.

Висновки

Радянсько-афганська війна залишила великий слід в історії Афганістану та світу. Військовий конфлікт, який тривав понад дев'ять років, спричинив значні людські та матеріальні втрати та мав далекосяжні наслідки для обидвох сторін. Радянсько-афганська війна призвела до смерті сотень тисяч цивільних афганців, великої кількості радянських та афганських військових, а також спричинила масштабні руйнування інфраструктури та економіки країни. У цій війні

«Давида з Голіафом» перемогла та сторона, яка, маючи неспівставні військові ресурси, широко використовувала асиметричні методи ведення війни. Після ганебного виводу військ з Афганістану Радянському Союзу залишилося проіснувати лише два роки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Мосов С. П., Станкевич С. А. Місце і роль асиметрії у війні. *Наука і оборона*. 2023. № 1. С. 28-36
2. Мартинов А. Афганська війна 1979–1989. *Енциклопедія історії України*: у 10 т. Київ: Наукова думка, 2003. Т. 1 : А–В. 688 с. : іл.
3. Пивоваров С. 35 років тому радянські війська пішли з Афганістану. Згадуємо про останню війну Радянського Союзу, яка прискорила його розвал. URL: <https://babel.ua/texts/76649-33-roki-tomu-radyanski-viyska-pishli-z-afganistanu-zgadyemo-pro-ostannyu-viynu-radyanskogo-soyuzu-yaka-priskorila-yogo-rozval-u-15-foto>

Москаленко Аліна Євгенівна - студентка групи 1БКС-22б факультету інформаційних технологій та комп'ютерної інженерії, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: moskalenkoalina56@gmail.com

Герасимов Тимофій Юрійович – доктор історичних наук, доцент кафедри суспільно-політичних наук, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, Україна, e-mail: timger84@gmail.com

Moskalenko Alina Evgeniivna- student of group 1BKS-22b of the faculty of information technologies and computer engineering, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: moskalenkoalina56@gmail.com

Gerasymov Tymofiiy – doctor of historical sciences, assistant of professor of Social and Political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia. e-mail: timger84@gmail.com